

Od kreativnog rada do kreativnog grada

Apstrakti predavanja

- DAN I (Subota)

(14h do 15.30h)

Primož Krašovec:

Kreativni rad – anakronizam ili eufemizam?

Prva generacija savremenih kreativnih radnika polako stiže do nečega nalik penziji. Ona u Sloveniji u prosjeku iznosi 350€ (prag siromaštva je po nedavnim izračunima 590€ mjesečno). Priča o kreativnom radu, barem onako kako je prezentovana u menedžerskoj i »business school« literaturi, izgleda je na tim prostorima završila još pre nego što je dobro procvatala. Naime, u devetdesetima kreativni rad bio je totalni »hype« vulgarne socijologije i ekonomije i bilo je razglašeno da je klasni antagonizam stvar prošlosti, da smo svi postali »middle class«, da nema više proletariata nego samo slobodni poduzetnici i da rad nije više alieniran nego kreativan i emocionalno i intelektualno ispunjuje radnika / poduzetnika (a usput i dodaje više vrednosti proizvodu nego klasičan dosadan, naporan i alieniran rad u fordističkoj tvornici ili kancelariji). Taj se je »hype« utemeljivao na razdoblju nagle gospodarske rasti i porasta produktivnosti u SAD u devetdesetima posle depresivnih i stagnirajućih osamdesetih, ali je, posle »dot.com crash« 2001 i opšte svetske depresije, koja je počela u 2007/8, relativno brzo materijalno i moralno krahirao. Dodatna neprilika je, da su porast kredita radnika i financijalizacija kućanstva, koji su pratili kratki procvat »nove« ili »kreativne« ekonomije, bili jedan od glavnih razloga za sadašnju krizu.

Radnici u sektorima, koji bi trebali biti avantgarda nove ekonomije (dizajn, kompjutersko programiranje, rad sa internetom, kreativno pisanje, marketing isl.), bili su u međuvremenu pokusni kunići za to, što se u EU i njenim perifernim satelitima zove fleksibilizacija tržišta radne snage, dakle smanjena su im radna prava i nadnice i produžen, te intenziviran sam rad.

Poseban je problem tog fragmenta radničke klase to, da su prve generacije u fleksibilizaciju išle dobrovoljno ili su se čak aktivno borile za njeno postizanje, da se oslobode discipline i alienacije kancelarijskog okruženja i pridobe više kontrole nad svojim vremenom i radnim procesom. Strategija poslodavaca je bila, da se taj »bijeg« kreativnih radnika iza zidova kancelarije iskoristi za njihovu fragmentaciju i izolaciju i da se pokušava i njihov »free lance« položaj potčiniti tejlorističkoj disciplini.

Osnovna tema predavanja bit će stanje klasne borbe na tom terenu danas, potencijalni oblici radničke organizacije i otpora (kad povratak na staru kancelarijsku alienaciju nije ni moguć ni poželjan), pitanje prostora te borbe i njene ideološke artikulacije.

Primož Krašovec (1979) je nezaposleni doktor sociologije iz Ljubljane. Preživljava »free lance« prevođenjem, uređivanjem, dnevnicama, koje dobiva za gostujuća predavanja i pisanjem.

(16h do 17.30h)

Bojana Piškur:

Zašto ne okupiramo muzeje?

Debata koju ću pokušati da moderiram tokom mog predavanja, baviće se pitanjima:

- Šta zapravo znači radnik / radnica u kulturi?

- Koji su mehanizmi eksploatacije tzv novog proletariata?
- Da li uopšte postoji transverzalna solidarnost između kulturnih radnika/ca i društvenih pokreta?
- Zašto ne okupiramo muzeje?

Sva ta pitanja ću nadovezati na osobna iskustva, vezana kako za moj rad u muzeju tako i u kolektivu Radikalna edukacija.

Bojana Piškur, kulturna radnica u Moderni galeriji u Ljubljani i članica kolektiva Radikalna edukacija.

- DAN II (Nedelja)

(14h do 15.30h)

Lidija Radojević:

Borba za javni prostor kao klasna borba

Proces deindustrializacije gradova u zemljama naprednog kapitalizma vremenski je usledio u različitim periodima u zadnjih pedeset godina ali su njegove posledice svugde imale jednako temeljite i destruktivne posledice na organizaciju i delovanje gradova. Gradovi su se morali suočiti sa temeljitim promenama kako unutar upravljanja gradskog prostora tako i sa funkcioniranjem grada kao celine. U periodu prisutnosti jake industrije u gradovima, koje su stvarale ekonomsko zaleđe gradu, imala je gradska vlast menadžersku funkciju i morala je zadovoljavati osnovne socijalne i kulturne potrebe gradskog stanovništva. Selidbom ili propadanjem gradske industrije transformisao se i grad kao celina kao i sama gradska vlast odustajući od svoje prethodne namene i odgovornosti prema svom stanovništvu. Nestanak fabrika i preduzeća je za grad imalo transformativan učinak s obzirom da od tad grad mora preuzeti aktivnu ekonomsku ulogu unutar ekonomsko devastiranog područja tako da sam grad postaje velika fabrika, gradska vlast je tako svoju menadžersku funkciju zamenila za poduzetnu. Iz istorije je poznato da uvođenje kapitalizma nosi sa sobom period primarne akumulacije. Tako je i grad kao novo poduzeće morao ući u tu fazu, koja je drastično promenila njegov izgled i njegov način funkcionisanja. Primarna akumulacija kapitala, osnovnog kapitala tog preduzeća vršila se je oduzimanjem ili privatizacijom javnog ili komunalnog dobra – fizički javni prostor, javne institucije i javno finansiranje – kojim gradska vlast raspolaže kao sa privatnim kapitalom. Taj kapital ulaže, odnosno zajmi za svoje profitabilne poslove i projekte ne da bi pri tom uključivala javni interes odnosno spekulacije tim pojmom postale su dimna zavesa za medijsko opravdavanje poduzetnih pristupa gradskih vlasti. Poduzetan grad se u svom delovanju više ne obazire na zadovoljavanje potreba gradskog stanovništva, nego je više usmeren ka lovu na kapital i privatne profite koji pri tome nastaju – kultur-turizam, poslovi sa nekretninama i investicijska ulaganja. Posledice toga u realnosti pokazuju se kroz sve veću devastaciju ili čišćenje gradskih središta – proces gentrifikacije, nadzor i tzv normalizacija prostora i progon nelikvidnog stanovništva iz grada na njegov rub - nestajanje javnih prostora koji su pre bili u zajedničkoj upotrebi sada su u upotrebi (onih koji su ih zakupili) i uništavanje i preoblikovanje javnih institucija koje bi morale služiti javnom interesu a ne profitabilnim aktivnostima. Kultura i umetnost pri tom igraju značajnu ulogu.

Lidija Radojević je magistarka antropologije svakodnevnog života, stalno zaposlena kao niži birokrata u javnom sektoru.

(16h do 17.30h)

Ana Vilenica:

Na ruševinama tranzicije

Urbani preporod je proces koji je zahvatio zemlje Istočne Evrope kao deo sveopšte tranzicije ka neoliberalnom kapitalizmu. U pitanju je transformacija nekada društvenog i državnog vlasništva u privatno vlasništvo koje podrazumeva pojavu novih interesnih odnosa i politika. Promena situacije podrazumeva dolazak na scenu novih aktera koji postaju pokretači urbanih promena. Privatni investitori i korporacije u sprezi sa državnim institucijama i političkim partijama proizvode strukturalne i funkcionalne promene u gradovima. Urbani preporod je zasnovan na klasnoj i rasnoj diskriminaciji i često se sprovodi na nasilan način. Džentrifikacija je jedan od važnih procesa koji se krije iza priče o urbanom preporodu. U pitanju je ekonomski i socijalni ciklus koji služi povećanju profita privatnih investitora i pojedinih struktura vlasti poskupljenjem troškova života u određenim gradskim zonama ili promenu funkcije pojedinih delova grada koji otvaraju konflikte na klasnoj osnovi. Sa određenim lokalnim specifičnostima džentrifikacijski procesi se u lokalnom kontekstu javljaju kao deo novog restrukturiranja urbanog prostora pokrenutog povlačenjem profita iz industrijskog sektora u nekretnine. Kultura i umetnost su u ovim procesima često deo biznis modela stvaranja viška vrednosti kroz proizvodnju iluzije kulturnog napretka.

Kulturno-kreativna revitalizacija gradova u Srbiji projekat je u začetku. Uloga kreativnog rada u tim procesima je usmerena, u većini slučajeva, na mobilizaciju i pripremu za izvođenje projekata koji treba da budu realizovani u neodređenoj budućnosti. Projekat Soho u Beograd koji je inicirala kompanija Luka Beograd zajedno sa grupom srpskih „elitnih umetnika“ pokazuje do koje su mere danas kultura i umetnost postale resurs u društveno-političkoj i ekonomskoj dobiti u lokalnom kontekstu. Vlasnici Luke u saradnji sa pripadnicima „kreativne klase“ intenzivirali su Soho proces gašenja lučke delatnosti kao pripremu za izgradnju elitnog poslovno-stambenog kompleksa pod nazivom „Grad na vodi“.

Pomenuti procesi razbijaju solidarnost na kulturnoj sceni i omogućavaju lakšu i intenzivniju eksploataciju radnica/ka u kulturi. Postavlja se pitanje na koji način prekarne/i radnice/i u kulturi koji nastaju kao „nusprodukti“ kreativnog grada mogu da postanu akterke/i koje/i stvaraju autonomni i produktivni prostor na ruševinama tranzicije.

Ana Vilenica (1978) doktorka nauke o umetnosti. Samozaposlena radnica u kulturi.